

Instytut Pamięci Narodowej - Gdańsk

<https://gdansk.ipn.gov.pl/pl2/nauka/konferencje-naukowe/190398,Ogolnopolska-konferencja-naukowa-Kapelani-Ludowego-Wojska-Polskiego-1943-1990-Gda.html>
05.05.2024, 17:55

Ogólnopolska konferencja naukowa „Kapelani Ludowego Wojska Polskiego 1943-1990” - Gdańsk, 19-21 września 2023

Organizatorami konferencji był Oddział IPN w Gdańsku i Oblackie Centrum Edukacji i Kultury.

Konferencja odbywa się w nawiązaniu do 80. rocznicy utworzenia Ludowego Wojska Polskiego i 84. rocznicy agresji sowieckiej na Polskę. W uroczystym otwarciu wzięli udział pracownicy Oddziałowego Biura Badań Historycznych: naczelnik dr Daniel Czerwiński i dr Daniel Gucewicz. Oblackie Centrum Edukacji i Kultury reprezentował o. Marcin Szafors.

W trzydniowym wydarzeniu weźmie udział kilkudziesięciu uczestników z ośrodków badawczych w całej Polsce. Licznie reprezentowani są przedstawiciele Instytutu Pamięci Narodowej (konferencja była realizowana w ramach Centralnego Projektu Badawczego IPN „Władze komunistyczne wobec Kościołów i związków wyznaniowych w Polsce 1944-1989”).

Tradycje polskiego duszpasterstwa wojskowego sięgają średniowiecza, choć jego formalne powstanie przypadło na czasy Jana III Sobieskiego. Po zaborach odrodziło się ono wraz z Polską. W 1939 r. w jego szeregach służyło ponad stu duchownych różnych wyznań i obrządków, a w okresie II wojny światowej liczni kapelani pracowali zarówno w wojsku na emigracji, jak i w krajowej konspiracji.

Gdy w lipcu 1943 r. w Związku Sowieckim utworzono 1. Dywizję Piechoty im. Tadeusza Kościuszki, zaangażowano do niej ks. Wilhelma Franciszka Kubsza OMI, a z czasem kolejnych kapelanów, niosących posługę duchową żołnierzom powracającym do kraju ze wschodu. Od początku jednak ich działalność stanowiła przede wszystkim propagandową fikcję, mającą uwiarygodnić organizowane wojsko jako polskie. Kierowane przez Generalny Dziekanat WP duszpasterstwo wojskowe pozostało strukturą jedynie cywilną, przez wiele lat podległą odpowiedzialnemu za indoktrynację Głównemu Zarządowi Politycznemu WP i nigdy nieuznaną przez władze kościelne. Na początku lat pięćdziesiątych kapelanów wojskowych pozbawiono dostępu do koszar, a ich kościoły stały się garnizonowymi niemal wyłącznie z nazwy, służąc przede wszystkim ludności cywilnej i pełniąc funkcję kościołów filialnych. Zmiana nastąpiła dopiero w 1991 r., gdy powstał Ordynariat Polowy WP. Choć duszpasterstwo wojskowe w PRL ocenia się zasadniczo negatywnie, miało ono też jaśniejsze strony. Jedną z nich było podtrzymanie tradycyjnej łączności duchowieństwa z polskimi siłami zbrojnymi i żołnierzami. Utrzymanie kapelanów w wojsku stanowiło też ewenement w Bloku Wschodnim, świadczący o sile polskiego katolicyzmu.

Mimo pewnej liczby opracowań niejednoznaczna historia duszpasterstwa LWP i jego reprezentantów pozostaje mało znana. Celem konferencji jest jej możliwie szerokie opisanie, od struktur centralnych po lokalne kościoły garnizonowe (w nomenklaturze wojskowej parafie garnizonowe), których liczba oscylowała wokół trzydziestu kilku. Uczestnicy w swych referatach przedstawią również

duszpasterstwa wojskowe wyznań mniejszościowych, stosunek hierarchii do duszpasterstwa LWP oraz sylwetki niektórych kapelanów, w tym ich uwikłanie w system komunistyczny.

PROGRAM

DZIEŃ 1 - 19 WRZEŚNIA 2023 - WTOREK

- 12:00-12:20 - otwarcie konferencji

Panel I - Jawni współpracownicy reżimu

- 12:20-12:40 - dr Jacek Żurek (Wojskowy Instytut Wydawniczy w Warszawie) - *Kapelani wojskowi a ruch „księży patriotów” w Polsce*
- 12:40-13:00 - dr Jan Hlebowicz (Instytut Pamięci Narodowej w Gdańsku) - *Kapelani LWP w ruchu księży „patriotów” na przykładzie województwa gdańskiego 1945-1956*
- 13:00-13:20 - dr Michał Zawisłak (Katolicki Uniwersytet Lubelski) - *Finansowanie kapelanów Ludowego Wojska Polskiego ze środków Funduszu Kościelnego 1950-1989*
- 13:20-13:40 - ks. dr Paweł Kostrzewski (Instytut Wyższych Studiów Teologicznych w Częstochowie) - *Kapelani LWP a klerycy-żołnierze*
- 13:40-14:00 - dyskusja
- 14:00-15:00 - przerwa

Panel II - Dziekani i ich zastępcy

- 15:00-15:20 – mgr Marcin Krzysztofik (Instytut Pamięci Narodowej w Lublinie) – *Obecność ks. mjr. Wilhelma Kubsza i innych kapelanów LWP przy egzekucjach żołnierzy podziemia niepodległościowego w Lublinie w 1944 r.*
- 15:20-15:40 – dr hab. Elżbieta Wojcieszek (Instytut Pamięci Narodowej w Poznaniu) – *Kapelani KBW. Ks. Wincenty Edward Martusiewicz (1916-1969) – studium przypadku*
- 15:40-16:00 – dr Bartłomiej Noszczak (Instytut Pamięci Narodowej w Warszawie) – *Ks. płk Julian Humeński. Przyczynek do biografii generalnego dziekana WP*
- 16:00-16:20 – dr Urszula Kraśnicka-Zajdler (Instytut Pamięci Narodowej w Warszawie) – *Ks. płk. Florian Klewiado – generalny dziekan Wojska Polskiego 1986-1991*
- 16:20-16:40 – dyskusja
- 16:40-17:00 – przerwa

Panel III - Stanowisko episkopatu

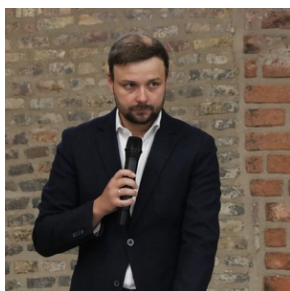
- 17:00-17:20 - ks. dr Jarosław Wąsowicz (Archiwum Salezjańskie Inspektorii Pilskiej) - *Prymas August Hlond wobec duszpasterstwa wojskowego po II wojnie światowej*
- 17:20-17:40 - dr hab. Rafał Łatka, prof. UKSW (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Instytut Pamięci Narodowej) - *Prymas Stefan Wyszyński wobec kapelanów „ludowego” Wojska Polskiego*
- 17:40-18:00 - dr hab. Mariusz Krzysztofiński (Instytut Pamięci Narodowej w Rzeszowie) - *Biskup Ignacy Tokarczuk i jego stosunek do duszpasterstwa LWP na terenie diecezji przemyskiej*
- 18:00-18:20 - dyskusja

DZIEŃ 2 - 20 WRZEŚNIA 2023 - ŚRODA

Panel IV - Duszpasterstwa wojskowe różnych wyznań

- 10:00-10:20 – ks. prof. dr hab. Jerzy Myszor (Uniwersytet Śląski w Katowicach) – *Organizacja rzymskokatolickiego duszpasterstwa w Wojsku Polskim za czasów bp. gen. Józefa Gawliny (1933-1947)*
- 10:20-10:40 – dr hab. Grzegorz Berendt, prof. UG (Uniwersytet Gdański, Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku) – *W wolnej i podległej Ojczyźnie. Rabini Wojska Polskiego w latach 1919-1949*
- 10:40-11:00 – dr hab. Olgierd Kiec, prof. UZ (Uniwersytet Zielonogórski) – *Ewangelickie duszpasterstwo Wojska Polskiego w latach 1919-1950/1956*
- 11:00-11:20 – dr hab. Jerzy Grzybowski, prof. UW (Uniwersytet Warszawski) – *Duszpasterstwo wojskowe wyznania prawosławnego w Wojsku Polskim w latach 1919-1947*
- 11:20-11:40 – dyskusja
- 11:40-12:00 – przerwa

Panel V - Regionalia (1)

- 12:00-12:20 – dr Daniel Gucewicz (Instytut Pamięci Narodowej w Gdańsku) – *Kościół garnizonowy w diecezji gdańskiej 1945-1990/1991. Wybrane zagadnienia*
- 12:20-12:40 – prof. dr hab. Waldemar Rozyński (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu) – *Z dziejów parafii garnizonowej w Toruniu po drugiej wojnie światowej*
- 12:40-13:00 – mgr Mateusz Szłapka (Instytut Pamięci Narodowej w Bydgoszczy) –

Parafia wojskowa p.w. św. Barbary i św. Maurycego w Inowrocławiu w latach 1945-1990

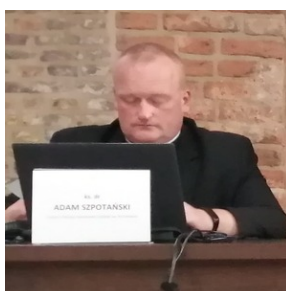
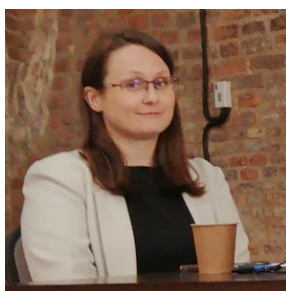
- 13:00-13:20 – ks. dr hab. Sławomir Bylina (Katolicki Uniwersytet Lubelski) – *Duszpasterstwo garnizonu Siedlce w PRL*
- 13:20-13:40 – dr hab. Leszek Zygmunt, prof. PUZ (Państwowa Uczelnia Zawodowa w Ciechanowie) – *Komorowo i Zegrze. Zrealizowana i niezrealizowana fundacji parafii wojskowej na terenie północnego Mazowsza w okresie PRL*
- 13:40-14:00 – dyskusja
- 14:00-15:00 – przerwa

Panel VI - Regionalia (2)

- 15:00-15:20 – dr hab. Łucja Marek (Instytut Pamięci Narodowej w Krakowie) – *Kościół garnizonowy św. Agnieszki w Krakowie. Portret kapelanów*
- 15:20-15:40 – dr Krzysztof Busse (Instytut Pamięci Narodowej w Radomiu) – *Parafia wojskowa w Radomiu i jej kapelani (1945-1990)*

- 15:40-16:00 – dr Krzysztof Kierski (Instytut Pamięci Narodowej w Olsztynie) – *Kościół garnizonowy i kapelani wojskowi w Olsztynie w latach 1945-1990*
- 16:00-16:20 – dr Zbigniew Stanuch (Instytut Pamięci Narodowej w Szczecinie) – *Działalność duchownych kościoła garnizonowego pw. św. Wojciecha w Szczecinie w latach 1945-1990. Zarys problematyki*
- 16:20-16:40 – ks. dr Adam Szpotański (Instytut Pamięci Narodowej we Wrocławiu) – *Kapelani WP w kościołach garnizonowym pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Jeleniej Górze w świetle archiwów świeckich i kościelnych*
- 16:40-17:00 – dyskusja

DZIEŃ 3 - 21 WRZEŚNIA 2023 - CZWARTEK

Panel VII - Regionalia (3) i Varia (1)

- 10:00-10:20 – dr hab. Krzysztof Sychowicz, prof. AŁ (Instytut Pamięci Narodowej w Białymstoku, Akademia Łomżyńska) – *Duszpasterstwo wojskowe w województwie białostockim (1945-1956)*

- 10:20-10:40 – dr Ewelina Ślęzak (Instytut Pamięci Narodowej w Łodzi) – *Duszpasterstwo wojskowe w Łodzi w latach 1945-1948 – geneza, obsada oraz postęga w parafiach pw. św. Ducha i św. Jerzego*
- 10:40-11:00 – dr Artur Kuprianis (Instytut Pamięci Narodowej w Łodzi) – *Wodzirej Maksymilian Goszyc. Niezwykłe przypadki kapelana parafii wojskowej w Skierniewicach w latach 1955-1957*
- 11:00-11:20 – dr Stefan Pastuszewski (Bydgoska Szkoła Wyższa) – *Bydgoska parafia garnizonowa i jej kapelani w latach 1945-1990*
- 11:20-11:40 – dr Sebastian Drabik – *Wyjazdy kapelanów wojskowych LWP do ZSRS w latach osiemdziesiątych XX w.*
- 11:40-12:00 – dyskusja
- 12:20-12:40 – przerwa kawowa

Panel VIII - Regionalia (4) i Varia (2)

- 12:40-13:00 – dr Jarosław Durka (Akademia Kaliska) – *Wojskowy epizod ks. Mariana Frontczyka (1913-1981) z diecezji częstochowskiej*
- 13:00-13:20 – dr Andrzej Drzycimski – *Ksiądz, co rozkazem został kapelanem „specyficznego ośrodka” w Strzebielinku*
- 13:20-13:40 – mgr inż. Jarosław Ciślak – *Struktura organizacyjno-etatowa duszpasterstw LWP w latach 1943-1990*
- 13:40-14:00 – mgr Oskar Myszor (Muzeum Marynarki Wojennej w Gdyni) – *Duszpasterstwo wojskowe Marynarki Wojennej. Zarys dziejów od utworzenia do reaktywacji (1919-1991)*
- 14:00-14:20 – mgr Janusz Oszytko (Instytut Pamięci Narodowej w Opolu) – *Próba nowego spojrzenia na akta kapelana LWP ks. płk. Wilhelma Kubsza przechowywane w IPN*
- 14:20-14:40 – dyskusja

PLIKI DO POBRANIA

[Ulotka z programem \(pdf, 823.47 KB\) 06.09.2023 13:00](#)